

M.I. LERMONTOV UN EROU AL TIMPULUI NOSTRU

*Traducere din limba rusă
de Alexandru Philippide*

Mihail Iurievici Lermontov (1814-1841) a fost un poet, dramaturg și romancier romantic rus. Deși a avut o carieră foarte scurtă, fiind ucis într-un duel înainte să împlinească douăzeci și șapte de ani, a scris numeroase poeme – *Cerchezii*, *Corsarul*, *Îngerul morții*, *Borodin*, *Demonul*, *Mțiri* – și a publicat mai multe volume de poezii, piese de teatru – *Un om ciudat*, *Bal mascat* – și nuvele. Singurul roman terminat al lui Lermontov este *Un erou al timpului nostru*.

CUPRINS

Prefață	5
PARTEA ÎNTĂI	9
I. Bela	11
II. Maxim Maximîci	61
Jurnalului lui Peciorin. Cuvânt-înainte	74
III. Taman	77
PARTEA A DOUA	
(Sfârșitul Jurnalului lui Peciorin)	95
IV. Prințesa Mary	97
V. Fatalistul	204

I BELA

Mă întorceam de la Tiflis cu poștalionul. Tot bagajul meu era alcătuit dintr-un geamantănaș înțesat mai mult cu note de drum din Gruzia. Din fericire pentru cititori, mare parte din ele s-au pierdut, iar restul lucrurilor, cu geamantan cu tot, de data asta din fericire pentru mine, au rămas neatinse.

Soarele scăpăta după creasta înzăpezită a munților, când am ajuns în valea Koișaur. Surugiul osetin nu-și mai slăbea din bici caii, ca să apuce să urce muntele Koișaur până a nu se face noapte și, în timp ce mâna, cânta în gura mare. Ce loc minunat și valea asta! De jur împrejur, munți de nestrăbătut, stânci roșietice cu mantii verzi de iederă și cununi de platani, cu galbene povârnișuri purtând desenul șuvoaielor repezite de-a lungul lor, iar sus, sus de tot, canafurile aurii ale zăpezii. Jos, râul Aragva îmbrățișând un pârâu fără nume, ce se repede zgomotos dintr-o strâmtoare întunecoasă și plină de neguri, șerpuieste ca un fir de argint sclipitor.

Când am ajuns la poalele muntelui Koişaur, ne-am oprit la un duhan¹, unde se înghesuiau vreo douăzeci de gruzini și alți câțiva munteni guralivi; în apropiere poposise o caravană de cămile. Trebuia să închiriez niște boi ca să-mi tragă brișca sus, pe muntele acesta afurisit, fiindcă era toamnă și tot urcușul, pe o lungime de două verste, se acoperise cu polei.

Neavând încotro, am închiriat șase boi și am tocmnit câțiva osetini. Unul dintre ei îmi luă geamantanul în spinare, iar ceilalți începură să ajute boii aproape numai cu strigăte.

După trăsura mea venea alta, pe care, deși era încărcată cu vârf, o trăgeau cu mare ușurință numai patru boi. Acest lucru m-a mirat. În urma ei pășea stăpânul, pufăind dintr-o mică pipă kabardină², bătută în argint. Purta un veston de ofițer fără epoletă și o căciulă miștoasă de cerchez. Părea de vreo cincizeci de ani; fața lui oacheșă arăta că făcuse cunoștință de mult cu soarele transcaucazian, iar mustața lui încărunțită înainte de vreme nu se potrivea cu mersul lui sprinten și cu tot trupul puternic. M-am apropiat de el și l-am salutat. S-a înclinat în tăcere la salutul meu, slobozind un nor întreg de fum.

– Mi se pare că suntem tovarăși de drum?

El se înclină tăcut încă o dată.

– Dumneata te duci probabil la Stavropol?

– Exact... cu niște efecte militare.

¹ Duhan – han (n.tr.)

² Kabardin – care provine din Kabardino-Balkaria, astăzi, republică autonomă din componența Federației Ruse, situată în Caucazul de Nord

– Spune-mi, te rog, de ce căruța dumentale, care e atât de încărcată, e trasă cu ușurință numai de patru boi, iar pe a mea, care e goală, șase vite, ajutate și de osetinii ăștia, abia o urnesc din loc?

Zâmbi șiret și mă privi lung.

– Așa-i că nu ești de multă vreme în Caucaz?

– Cam de un an, am răspuns eu.

Zâmbi din nou.

– De ce mă întrebi?

– Așa... Asiaticii ăștia sunt dați dracului! Crezi că ajută la ceva cu strigătele lor?! Naiba știe ce strigă! Boii ăștia însă îi înțeleg foarte bine; înhamă dumneata și douăzeci, dacă vrei, când încep ăștia cu chiotele lor, boii nu se mai urnesc din loc... Niște șmecheri fără pereche! Dar ce poți să le faci? Pe călători îi jumulesc cum pot mai bine... I-am răsfățat prea tare pe pungașii ăștia! Să vezi că au să-ți ceară și un bacșiș, îi cunosc eu! Nu mă înșală ei pe mine!

– De mult ești cu serviciul pe aici?

– Mi-am făcut slujba aici încă sub Alexei Petrovici¹, îmi răspunse el, umflându-și mândru pieptul. Când a venit pe linie² eram sublocotenent – adăugă el – și sub dânsul am fost de două ori avansat în grad pentru faptele mele de arme în luptele contra muntenilor.

– Și-acum?...

– Acum fac parte din batalionul trei de linie. Dar dumneata, dacă-mi dai voie să te întreb?...
I-am răspuns la toate.

¹ A.P. Ermolov (n.a.)

² Linie de fortificații de-a lungul fluviilor Terek și Kuban

Cu asta convorbirea noastră a luat sfârșit și am continuat să mergem în tăcere unul lângă altul. Pe vârful muntelui am dat de zăpadă. Soarele apuse și noaptea se lăsă deodată, așa cum se întâmplă de obicei prin meleagurile acestea de la miazăzi; dar, datorită zăpezii care sclipea, distingeam cu ușurință drumul, care tot mai urca, cu toate că povârnișul nu mai era atât de abrupt. Am spus să mi se pună geamantanul în trăsură și boii să fie înlocuiți cu cai, și mi-am mai aruncat o dată privirea jos, în vale, dar ceața deasă ce năvălise în valuri din trecătorile de primprejur o acoperă cu desăvârșire și nici un sunet nu mai răzbătea dintr-acolo. Gălăgioși, osetinii, adunați roată în jurul meu, îmi cerură de-o votcă, dar căpitanul se răsti la ei atât de cumplit, încât dispărură cu toții într-o clipă.

– Ce oameni! zise el. Habar nu au cum se cheamă pâine pe rusește, dar ca să spună: „Ofițerule, dă-mi și mie de-o votcă!“, asta au învățat. Încep să-i prefer pe tătari; aceia cel puțin nu beau...

Mai rămăsese vreo verstă până la stație. De jur împrejur era liniște, o liniște atât de adâncă, încât ai fi auzit și-o muscă zburând. În stânga se căsca, plină de întuneric, o prăpastie. Dincolo de ea și în fața noastră, piscurile albastrii și brăzdate ale munților, acoperite de zăpadă, se profilau în zarea unde mai întârziu ultimele licăriri ale amurgului. Pe cerul întunecat începură să scapere stelele și – ciudat – mi se părea că aici ele sunt mult mai departe decât la noi, la miazănoapte. De o parte și de alta a drumului, se înălțau steiuri golașe și negre; ici și colo, câte o tufă se ivea de sub zăpadă, dar nici măcar o singură frunză

uscată nu se mișca, și era plăcut să auzi în mijlocul acestui somn letargic al naturii fornăitul celor trei cai de poștă oboșiți și clinchetul sacadat al zurgălăilor, ce-ți amintea de stepele Rusiei.

– Măine are să fie vreme frumoasă, am spus eu. Căpitanul nu scoase nici o vorbă și-mi arătă cu degetul muntele înalt, care se ridica drept în fața noastră.

– Ce este asta?

– Muntele Gud.

– Da. Și...

– Uite cum fumează.

Într-adevăr, muntele Gud fumea. Pe coastele lui, de o parte și de alta, se cățarau pânze ușoare de nori, iar pe piscul lui zăcea un nor negru, atât de negru, încât părea o pată pe cerul întunecat.

Începea să se zărească stația de poștă cu acoperișurile saclielor¹ din jurul ei. În fața noastră licăreau, parcă salutându-ne, niște luminițe. Deodată, un vânt umed și rece începu să sufle, prăpastia vui și o ploaie mărunță începu să cadă. Nici nu apucau bine să-mi pun burca² pe umeri și ploaia se preschimbă în ninsoare. Am aruncat căpitanului o privire plină de admirație.

– O să trebuiască să ne petrecem noaptea aici – zise el cu necaz –, pe viscolul ăsta nu treci munții. Ia spune, au fost avalanșe pe Krestovaia? îl întrebă el pe vizitiu.

– N-au fost, domnule – răspunse vizitiul osetin –, dar multe, foarte multe sunt gata să cadă.

¹ Saclie – colibă, la muntenii din Caucaz (n.tr.)

² Burcă – manta caucaziană (n.tr.)

La stație, nefiind o odaie pentru călători, ni se oferi un culcuș într-o saclie plină de fum. Am invitat pe tovarășul meu de drum să bea cu mine un pahar de ceai – aveam un ceainic de fontă, singura mea desfătare în timpul călătoriilor prin Caucaz.

Într-o coastă, saclia era lipită de o stâncă; trei trepte ude și lunecoase duceau la ușă. Am intrat pe dibuite și m-am izbit de-o vacă (la oamenii aceștia grajdul ține loc de vestibul). Nu știam pe unde s-o apuc: într-o parte behăiau niște oi, în alta mârâia un câine. Din fericire, am zărit o lumină slabă, care mă ajută să gădesc o deschizătură având oarecare asemănare cu o ușă. Aici mi se înfățișă un tablou grozav de atrăgător: coliba spațioasă, al cărei acoperiș se rezema pe doi stâlpi înnegriți de fum, era ticsită de oameni. La mijloc trosnea un focușor aprins de-a dreptul pe pământ, iar fumul, care venea înapoi din deschizătura acoperișului, arunca un văl atât de des peste toate, încât multă vreme n-am putut să zăresc nimic în jurul meu. Lângă foc ședeau două babe, o droaie de copii și un gruzin uscățiv. Toți erau îmbrăcați în zdrențe. Dar n-aveam ce face, așa că ne-am aciuat și noi pe lângă foc, ne-am aprins pipele și peste puțină vreme ceainicul începu să-și îngâne cântecul prietenos.

– Ce oameni nenorociți! spusei eu căpitanului, arătându-i gazdele noastre murdare, care se uitau la noi în tăcere și parcă înlemnite.

– Un neam de nătărăi cum n-am mai văzut, răspunse el. Crede-mă, la nimica nu se pricep și nu se lipește de ei nici un pic de cultură. Kabardinii și cecinii noștri, chiar dacă sunt bandiți și haimanale, cel puțin

luptă cu înverșunare. Acestora, însă, nici armele nu le sunt dragi: la nici unul n-ai să vezi un pumnal ca lumea. Adevărați osetini!

– Ai stat multă vreme în Cecenia?

– Da, am stat zece ani cu compania mea într-o fortăreață lângă Kamenii Brod; știi unde vine?

– Am auzit.

– Am avut mult de furcă cu zurbagiiii ăștia. Acuma, însă, slavă Domnului, s-au mai cumițit; era destul să faci o sută de pași dincolo de metereze și te și întâlneai cu vreun blestemat de aceștia; ai fi zis că numai cușma-i de el, dar o clipă dacă stăteai să caști gura, te și pomeneai cu arcanul după gât ori cu un glonț în ceafă. Și totuși, ce oameni curajoși!

– Desigur că ai trecut prin multe întâmplări! spusei eu, împins de curiozitate.

– Cum să nu! Destule...

Și ciupindu-și vârful stâng al mustății, își lăsă capul în piept și căzu pe gânduri. Ardeam de dorință să-i smulg vreo povestire – o dorință pe care o au toți cei care călătoresc și care scriu. În vremea asta ceaiul fierse se. Am scos din geamantan două păhărele de campanie, le-am umplut și am pus unul în fața lui. Sorbi din el și zise, parcă vorbind cu el însuși:

– Da, destule!

Aceste cuvinte îmi dădură mari speranțe. Știi că bătrânilor caucazieni le place să șadă la taifas, să povestească. Au atât de rar prilejul... Stă omul cinci ani cu compania lui într-un colț uitat și cinci ani întregi nu-i dă nimeni un bună ziua (pentru că plutonierul nu spune decât să trăiți). Și doar ar avea ce povesti: în

jurul lui e un popor interesant, cu o viață nealterată de civilizație; zămic e în primejdie; i se-ntâmplă lucruri minunate. Fără să vrei începi să regreti că la noi sunt atât de puțini oameni care-și notează întâmplările.

– Nu vrei să pui și puțin rom? întrebai eu pe tovarășul meu. Am niște rom alb din Tiflis; s-a făcut frig.

– Nu, mulțumesc, nu beau.

– De ce?

– Așa. M-am jurat. Când eram sublocotenent, am făcut odată chef între camarazi; noaptea s-a dat alarma și am venit în front cam chercheliți... Dar am pățit-o; când a aflat Alexei Petrovici, Doamne, Dumnezeule ce supărat era! Cât pe ce să ne trimită la închisoare. E drept că trece câteodată un an întreg și nu vezi pe nimeni, și dacă mai începi și cu votca, ești un om pierdut!

Auzind asta, era să-mi pierd orice speranță.

– Uită-te numai la cerchezi – continuă el –, când se îmbată cu buzana lor la vreo nuntă sau la vreo înmormântare, încep să se spintece cu iataganele. Odată de-abia am scăpat cu zile, și doar eram musafirul unui cneaz dintre cei pașnici...

– Cum s-a întâmplat?

– Uite cum (își umplu luleaua, trase cu poftă din ea, se-ntinse și începu să povestească) – eram pe-atunci cu compania mea într-o fortăreață dincolo de Terek – sunt vreo cinci ani de atunci. Odată, toamna, a sosit un transport cu provizii; cu el a venit și un ofițer, om tânăr, de vreo douăzeci și cinci de ani. Mi s-a prezentat în mare ținută și a raportat că primise ordin să rămână la mine în fortăreață. Era atât de subțirel, de curățel, uniforma lui era atât de nou-nouță, încât am ghicit

îndată că nu venise de mult în Caucaz. „Ai fost probabil transferat aici din Rusia“, i-am spus eu. „Chiar așa, domnule căpitan“, mi-a răspuns el. I-am strâns mâna și i-am spus: „Îmi pare bine, îmi pare foarte bine. Ai să te cam plictisești... dar avem să ne împrietenim. Te rog să-mi spui pe nume, Maxim Maximîci, și dă-mi voie să te întreb de ce te-ai pus la mare ținută? Să nu-ți pui decât chipiul când vii la mine.“ A fost încartiruit și a rămas în fortăreață.

– Cum îl chema? l-am întrebat pe Maxim Maximîci.

– Îl chema... Grigori Alexandrovici Peciorin. Un băiat minunat; numai că era puțin cam ciudat. De pildă, uneori mergea câte-o zi întreagă la vânatoare, pe ploaie și pe frig. Toți nu mai puteau de frig și cădeau de oboseală, lui însă nici nu-i păsa. Iar altă dată ședea în cameră la el și, cum îl trăgea curentul un pic, se și plângea că a răcit; sau se zgâlțâia oblonul, și deodată îl vedeai că tresare și se îngălbenește; și totuși, l-am văzut vânând singur mistreți! Uneori, puteai să stai ceasuri întregi fără să poți scoate o vorbă de la dânsul, iar altă dată, când începea să povestească, te tăvăleai de răs... Da, domnule, un om cu multe ciudățenii și, probabil, și bogat; să fi văzut ce de scumpeturi avea!...

– A stat multă vreme la dumneata? am întrebat eu.

– Vreun an. Dar anul acela n-am să-l uit niciodată.

Multe griji mi-a mai pricinuit, mai bine nu mi-aș aminti de ele!... Vezi, sunt pe lume oameni cărora le-au fost ursite din naștere tot felul de întâmplări neobișnuite!

– Neobișnuite? am exclamat eu, extrem de curios, turnându-i încă un ceai.